

โครงการเกษตรผสมผสานเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โครงการร่วมระหว่างภาควิชาเทคโนโลยีการเกษตร

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และกรมวิชาการเกษตร

1. ปรัชญาของการดำเนินงาน

จากการปรึกษากันของอาจารย์ในภาควิชาเทคโนโลยีการเกษตร คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ศุภนัยรังสิต) ในการทำโครงการฯ เริ่มต้นจากความหลากหลายของความคิด โดยมีข้อจำกัดเรื่องงบประมาณและบุคลากรเป็นเงื่อนไขที่สำคัญ เพราะทุกอย่างเริ่มต้นจาก “ศูนย์” คือไม่มีอะไรเลย ดังนั้นเราจึงได้ข้อสรุปว่า “ต้องพึ่งตัวเอง” เป็นหลัก โดยมีแนวความคิดว่า ทำอะไรได้ทำไปก่อน ไม่มีการรอคอย

2. จุดเริ่มต้นของโครงการ

ภาควิชาเทคโนโลยีการเกษตร คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ศุภนัยรังสิต) เริ่มเปิดทำการเรียนการสอนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534 ได้เห็นความสำคัญของการพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืน โดยเฉพาะในเรื่องการเรียนการสอนต่อนักศึกษา และเพื่อเป็นตัวอย่างของชุมชนบริเวณใกล้เคียงมหาวิทยาลัย

จุดเริ่มต้นของการพัฒนา คือการปรับปรุงพื้นที่ได้เริ่มขึ้นเมื่อ กรมวิชาการเกษตรได้ จัดส่งรถชุดดิน และเจ้าหน้าที่จากกองเกษตรวิศวกรรม มาช่วยในการปรับปรุงพื้นที่ทำคูระบายน้ำ รวมทั้งพันธุ์ไม้โตเร็วและไม้ผลบางชนิดมาให้ ทำให้ทุกอย่างที่บริเวณโครงการเกษตรผสมผสานหรือที่เรียก “ฟาร์ม 5 ไร่” เป็นรูปร่างขึ้น และนับได้ว่าเป็นก้าวสำคัญที่สุดที่นำมาให้บริเวณดังกล่าวเป็น “ฟาร์มตัวอย่างของนักศึกษา อาจารย์ และเกษตรกร”

3. ผลงานที่ได้ทำในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา

3.1 การปรับปรุงพื้นที่ ให้มีลักษณะเป็นไร่นาสวนผสม หลังจากที่ได้รับคำแนะนำจากกองเกษตรวิศวกรรม กรมวิชาการเกษตร ในการปรับปรุงพื้นที่ ขุดคูคลอง ทำให้มีระบบการระบายน้ำและระบบการเก็บน้ำใช้ได้เป็นอย่างดี จากนั้นก็เริ่มลงมือเลี้ยงสัตว์และปลูกพืชต่อไป

3.2 การเลี้ยงไก่พื้นเมือง เป็นสิ่งแรกที่ทำในโครงการเพื่อหาแนวทางการเลี้ยงไก่พื้นเมืองที่ชาวบ้านและผู้สนใจสามารถจะนำไปใช้ได้ รวมทั้งสร้างแนวความคิดว่า การเลี้ยงไก่น่าจะเป็น “ทางเลือกหนึ่ง” ที่เกษตรกรไทยสามารถจะทำเป็นอาชีพ (ถ้าต้องการทำแบบจริงจัง) หรือการนำไปประยุกต์ในระบบการเกษตรแบบผสมผสานได้

3.3 การทำแปลงพืชสวนแบบผสมผสาน โดยเน้นการปลูกพืชยืนต้นแบบหลากหลายผสมผสานกันไป เพื่อให้เป็น “ทั้งพืชเศรษฐกิจและป่าชุมชน” ในสภาพที่ดินเหนียวและเป็นกรดรุนแรง (pH

3.8) อันเป็นการไปสู่การพัฒนาที่ดินควบคู่กันไปด้วย

3.4 การเลี้ยงปลา เพื่อเข้าสู่การเลี้ยงปลากับไก่พื้นเมือง หรือปลากับสุกร ซึ่งเป็นเกษตรแบบผสมผสานเป็นเป้าหมายในอนาคตต่อไป

4. สิ่งที่ได้จากโครงการ

4.1 ความเป็นไปได้ของการเกษตรแบบพึ่งตัวเอง มีความเป็นไปได้สูงและน่าที่จะเป็นแนวความคิดที่สำคัญอันดับแรก มิใช่จะทำอะไรสักครั้งต้องแบมือขอซึ่งควรจะหลีกเลี่ยงให้มากที่สุด

4.2 การไม่ฝืนธรรมชาติ เป็นแนวความคิดที่ตั้งใจไว้แต่เริ่มแรกว่า ทุกอย่างที่มีการดำเนินงานที่นี้จะต้องไม่เป็นการฝืนธรรมชาติ เพราะการฝืนธรรมชาติเป็นการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืนก่อให้เกิดผลกระทบในทางลบที่ตามอีกมากมาย โดยเฉพาะปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อมซึ่งจากผลการดำเนินงานที่ผ่านมาไม่ว่าการเลี้ยงไก่พื้นเมืองแบบปล่อยลาน การปลูกผักสวนครัวด้วยการใช้สารเคมีให้น้อยที่สุดหรือไม่ใช้เลย ทำให้ไก่มีสุขภาพดีกว่าการเลี้ยงแบบขังกรง และช่วยในการควบคุมโรคและแมลงของพืชผัก และไม่ยืนต้นได้เป็นอย่างดี

5. บทสรุป

5.1 นักศึกษาสามารถจะเรียนรู้ระบบการเกษตรแบบผสมผสานได้ด้วยการกระทำจริง และเป็นไปโดยไม่รู้ตัว

5.2 การพัฒนาแบบไม่ฝืนธรรมชาติ ช่วยสร้างความสมดุลในระบบที่เกื้อกูลกันเองของธรรมชาติ โดยมีวงจรดังนี้ ไก่พื้นเมือง → มูลไก่ → พืช → ผัก, ผลไม้ → เศษพืช → ผัก → ปลาและไก่พื้นเมือง (เนื้อแน่น, ต้นทุนต่ำ, เกิดความสมดุลในธรรมชาติ, ปลูกกับไก่สุขภาพดี, ทนทานโรค, และผลไม้ออกดอกออกผลดี, สภาพของดินดีขึ้น ฯลฯ)

5.3 การเกษตรแบบธรรมชาติมีต้นทุนการผลิตและอัตราการเสี่ยงของตลาดต่ำมาก เช่น การเลี้ยงไก่พื้นเมือง เป็นต้น

“การเลี้ยงสัตว์ของชาวบ้านไม่มีค่าเสียโอกาส แต่การไม่เลี้ยงสัตว์นั้นแหละเป็นการเสียโอกาส เพราะไม่ได้สิ่งที่ดีกว่าที่ได้จากทรัพยากรที่มีอยู่แล้ว”

ศ.ดร. จรัญ จันทลักขณา

○○○○○○○○○○○○